

Sieweczka obroźna *Charadrius hiaticula*

Status gatunku. Bardzo nieliczny gatunek lęgowy– 101 par w roku 2020. Regularnie, lecz nielicznie przelotny.

Środowisko. Sieweczka obroźna zasiedlała nieuregulowane odcinki dużych rzek, gdzie zajmowała piaszczyste wyspy i ławice w nurcie. Według Luniaka (1971) nad Wisłą gnieździła się „prawie wyłącznie na rozległych (co najmniej 1-2 ha) otwartych plażach pozbawionych roślinności lub z roślinnością bardzo ubogą (np. sadzonki wikliny w pierwszym roku wegetacji)”, omijając „miejsca zupełnie odcięte od wody”.

W latach o wyższym poziomie wody w Wiśle zwiększał się udział par gniazdujących na wyspach stałych, a zmniejszał - na niestałych, niżej położonych ławicach (Bukaciński i Bukacińska 1994).

Tylko okazjonalnie sieweczka obroźna gniazdowała na spuszczonej stawach rybnych, osadnikach ścieków, zbiornikach retencyjnych i lotnisku. Ponadto w roku 1994 na pożarzysku w dolinie Bzurykoło Kter stwierdzono lęgową parę (A. Gęgotek), a na śródleśnym pożarzysku o powierzchni 30 ha koło Cyganówki w gm. Wilga, 4 km od Wisły– para intensywnie tokująca przebywała w dniach 29 III – 8 IV 1986, ale lęg został przypuszczalnie zniszczony przez kruki *Corvus corax* (A. Dombrowski). Jedną parę stwierdzono w roku 2006 na wydmy poligonie wojskowym Grochalskie Piachy w Kampinoskim Parku Narodowym (A. Olszewski). Ponadto w roku 2012 pod Zakroczymiem, w odległości 4 km od Wisły wykryto małą kolonię lęgową przy okresowym rozlewisku o powierzchni 6,5 ha w otoczeniu upraw truskawki i warzyw (Węgrzynowicz 2018).Przypuszczalnie dostęp do płytko zalanych brzegów wód (Wilk i in. 2020) był bardzo ważny, ale obecnie nie jest on warunkiem do jej gniazdowania, bowiem ptaki w kilku miejscach zasiedliły miejsca pozbawione powierzchniowych wód. Takie stanowiska lęgowe powstają coraz częściej od około dekady w uprawach kukurydzy na rozległych polach w pobliżu wód powierzchniowych(A. Olszewski, P. Żarkiewicz).

Zmiany liczebności. W XIX wieku była gatunkiem gniazdującym tylko nad Wisłą (Taczanowski (1882). Również Dunajewski (1938) wskazywał na jej gniazdowanie nad tą rzeką, czego dowodem są dwa zniesienia zebrane w latach 1930. do kolekcji przez L. Pomarnackiego (Tomiałojć 1990).

W latach 1960. sieweczka obrożna zasiedlała dość równomiernie koryto Wisły powyżej Warszawy: „Nie stwierdziłem prawidłowych różnic w rozkładzie liczebności na poszczególnych odcinkach terenu”; Luniak (1971), Cytowany autor podaj liczbę 74 par „na odcinku Sandomierz-Warszawa uzyskaną „w ramach prób ilościowych”.

W roku 1973 w regionie gniazdowało przynajmniej 117-127 par: nad Wisłą pomiędzy Dęblinem a Warszawą - 33-35 pary i 11-14 par z roku 1982 na niebadanym w roku 1973 odcinku między Warszawą a Płockiem; nad Bugiem – ok. 25, nad Narwią: 24-28 i nad Pilicą 24-25 (Koło Przyr. UAM Poznań, J. Lontkowski).

W latach 1982-1989 w regionie gniazdowały przynajmniej 176-223 pary.

W latach 1993-1999 nastąpił dalszy wzrost liczebności do 273-289 par, jednak w latach 2004-2015 nastąpił spadek do 169-192 par, który pogłębił się w roku 2020, w którym liczebność wyniosła 100 par.

Dorosła sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula* (Fot. M. Matysiak)

Przyjmując wyniki badań wykonanych w latach 1984-1993, liczebność sieweczki obrożnej wyniosłaby 288-323 pary i była to maksymalna „oferta” regionu dla lęgowej populacji tego gatunku.

W okresie 2 dekad, między latami 1984-1993 a 2007-2017 w korytach największych rzek populacja lęgowa zmniejszyła się z 277-312 do 145-168 par (Dombrowski i in. 2021) - średnioroczny ubytek populacji wynosił około 2%, a do roku 2020 – około 6%.

Na Wiśle między Dęblinem a Płockiem w roku 1981-1982 występowało 43-59 par (Wesołowski i in.1984), poczym w roku 1993 nastąpił silny wzrost liczebności do 149-151 par (Bukaciński i in. 1994), następnie bardzo silny spadek do 95 par w latach 1998-1999 (Chylarecki i in. 1998, Keller i in. 1998, 1999) i w roku 2009 wykazano odbudowę populacji do 136-155 par (Bukaciński i in. 2017), a po dekadzie ponowny silny spadek w latach 2020-2022 - odpowiednio: 86, 84 i 67 par (MPP).

W dolinie Bugu w roku 1973 stwierdzono 25 par (W. Walankiewicz), w latach 1984-1987: 80-100 par, w roku 1999 roku: 84-92 pary (Dombrowski i in. 2013), w roku 2015: 6-9 (Kasprzykowski i in. 2017), a w roku 2020 – 7 par i w roku 2021-2, a w 2022 – brak (MPP).

W dolinie dolnej Narwi w latach w roku 1973 gniazdowało 24-28 par (Domaszewicz i Lewartowski1973), w roku 1989: 11-13 par (Dombrowski1994), 1993: 14-16, 2001: 11-13 par (Kasprzykowski 2002), 2005: 3-5 par (Kozik i Cieśluk 2007), 2011: 3-4 (Kasprzykowski i in. 2017), a w roku 2020 nie była lęgowa (MPP).

W dolinie Pilicy w roku 1974 wykazano 24-25 par (Z. Lewartowski iJ. Lontkowski). Największe było stanowisko koło wsi Ulaski Gostomskie, na którym w roku 1983 gniazdowało 6-10 par - stanowisko to istniało od roku 1976, kiedy to znaleziono tam pierwsze Nielotne młode (S. Chmielewski). W latach 1987-1989 wykryto 34-43 pary (Chmielewski i in. 1993), ale w roku 1998: 18-24 pary (S. Chmielewski i J. Tabor), a w latach 2016-2020nie gniazdowała (Chmielewski i in. 2019, Węgrzynowicz i in. 2021, MPP).

Przypuszczalnie około roku 2010 zaczęło się zasiedlanie pól uprawnych pod Pęcicami (informacje rolników), gdzie w roku 2020 między Pruszkowem a Pęcicami wykryto 2 pary, a w roku 2021 wykryta na 3 stanowiskach od Pruszkowa/Pęcic do Leszna i w roku 2022 wykazano w tym środowisku 16 par na 9 stanowiskach. Przypuszczalnie ptaki pod Pęcicami też mogły być tam wcześniej.

Przyczyny zmian liczebności. Spadek liczebności sieweczki obrożnej w korytach rzek Niziny Mazowieckiej nastąpił przypuszczalnie z podobnych przyczyn, jak w przypadku sieweczki rzecznej *Charadrius dubius*. Były to głównie zmiany warunków hydrologicznych koryt rzecznych.

Młoda sieweczka obroźna *Charadrius hiaticula* (Fot. E. Szczepankiewicz).

Wieloletnie, niskie stany wód i w konsekwencji zmniejszenie wielkości przepływów w korytach Pilicy i Narwi przyczyniły się do przyspieszonego starzenia się wysp i zanikania ławic rzecznych, przy jednoczesnym braku odtwarzania tych struktur (Chmielewski i in. 2019). Z kolei gwałtowne wezbrania wód w maju-czerwcu, zwłaszcza na Wiśle przyczyniły się do strat w łęgach. Nad tą rzeką w latach o wyższych stanach wód, liczebność sieweczek obroźnych była mniejsza niż w latach o niskim lub średnim stanie (Bukaciński i Bukacińska 1994). Cytowani autorzy wskazują, że w latach 1986-1989 wahania poziomu liczebności sieweczki obroźnej kształtowały się na poziomie 40%, ale między rokiem 1990 (niski stan wody) a 1991 (wysoki poziom wody) wahania te wyniosły 12%. Uwzględniając cały okres badań tj. 1981-1993, autorzy stwierdzili istotne ujemne korelacje między stanem wody w okresie składania jaj a liczebnością w danym roku.

Również znaczny wpływ na populacje sieweczki obroźnej mogła mieć zwiększona penetracja wysp i ławic rzecznych (Bukaciński i in. 2015, Kot i in. 2017). Nie mniej istotna może być

rosnąca presja ze strony ptaków krukowatych oraz ssaków drapieżnych (Bukaciński i Bukacińska 2009, Bukaciński in. 2017). Drapieżne ssaki, szczególnie lis i wizon amerykański oraz ptaki powodowały bardzo wysokie straty w legach, uniemożliwiając odtwarzanie populacji w dolinie Bugu i Narwi (Chylarecki i in. 2006). Również zanik wypasu bydła znacząco zmienia strukturę roślinności w kierunku nieodpowiadającym sieweczce obrożnej. Sytuację taką zarejestrowano w rezerwacie „Wydma Mołożewska” - największej ostoi sieweczki obrożnej. W roku 1994 gniazdowało tu łącznie 43-46 par, a następował stopniowy zanik wypasu koni i bydła, co przypuszczalnie było główną przyczyną zaniku lęgowej populacji do roku 2015.

Rozmieszczenie i liczebność. Przed rokiem 2020 gniazdowała we wszystkich makroregionach, jednak w roku 2020 występowała w 3 makroregionach w łącznej liczebności 100 par:

Nizina Północnomazowiecka. Przez wiele lat głównym lęgowiskiem sieweczek obrożnych była dolina Narwi, której jednak w roku 2020 już nie zasiedlały. Wcześniej gniazdowały też na osadnikach w Zygmuntowie (gm. Glinojec): w roku 1998 - 3 pary i w roku 2002 – 1 para (P. Pagórski i P. Szczypiński). Na pobliskich osadnikach w Szyjkach w roku 2000 gniazdowały 3 pary (P. Pagórski). W roku 2012 pod Zakroczymiem wykryto stanowisko 4 par lęgowych nad śródpolnym, okresowym rozlewiskiem (Węgrzynowicz 2018).

Nizina Środkowomazowiecka – 92 pary. Największa populacja związana była z doliną Wisły, gdzie sieweczki stwierdzono w liczbie 87 par (MPP), ponadto w tym samym 2020 roku na polach: między Pruszkowem a Pęcicami - 2 pary (P. Żarkiewicz) i koło Leszna (blisko granicy KPN) – 4 pary (A. Olszewski).

W roku 2009 liczebność nad Wisłą oceniono maksymalnie na 155 par, ale jej rozmieszczenie nie było równomierne (ryc. 97-2), bowiem na sześciu odcinkach rzeki w ogóle nie gniazdowała: odcinek długości 5 km powyżej El. Kozienice; długości 10 km powyżej Góry Kalwarii; 4 km. odcinek miejski w Warszawie; 12 km. powyżej Nowego Dworu Mazowieckiego i 8 km. powyżej Wyszogrodu oraz odcinek 21 km. powyżej Płocka (Bukaciński i in. 2017).

Wcześniej, w roku 1973 dwie pary gniazdowały nad Zb. Zegrzyńskim na wysokości Serocka (Domaszewicz i Lewartowski 1973). W roku 1985 koło stawów w Bąkowcu obserwowano

tokującą parę w końcu V (M. Konofalski), a w roku 1990 dłuższy czas przebywała para, jednak w obu przypadkach do gniazdowania prawdopodobnie nie doszło (Chmielewski 2020). Ponadto na stawach rybnych i w innych środowiskach poza rzekami, wykazano gniazdowanie w sześciu miejscach: stawy Oblas: 1989 (J. Tabor); stawy w Ossowie - gniazdo z 4 jajami 1 VI 1988 (T. Wiewiórko); pożarzysko koło Kter (dolina Bzury) – 1 para w roku 1994 (A. Gęgotek); Wydmy Grochalskie (Puszcza Kampinoska): 1 para; Leszno (pola blisko granicy KPN) – 1 para (A. Olszewski), Obory, gm. Konstancin Jeziorna (pola uprawne): 1 para (Ł. Matyjasiak).

W roku 2011 na stawie Białuty pod Leszmem blisko Puszczy Kampinoskiej obserwowano silnie zaniepokojoną parę (A. Olszewski), a na polu pomiędzy Konstancinem Jeziorną a Wisłą również parę lęgową (T. Drózd). Ponadto na wyrobisku piasku koło stawów w Grądach nieopodal doliny Radomki i zachodniego skraju Puszczy Kozienskiej w roku 2010 roku (S. Chmielewski); osadnikach popiołów Świerże – jedną parę (T. Drózd); w Puszczy Kampinoskiej koło Piasków Grochalskich- parę lęgową w roku 2006 (A. Olszewski). W roku 2013 na polu koło wsi Obory gniazdowała jedna para (Ł. Matyjasiak), a w roku 2014 niedaleko tego miejsca na polu kukurydzy blisko starorzecza Wisły między Oboramia Gassami pod Konstancinem-Jeziornie była jedna lęgowa para (R. Drózd). W roku 2014 na polach kukurydzy koło Leszna (blisko granicy KPN) gniazdowały 3 pary, a w roku 2015 – 5 par, w 2016 - 4 pary i w latach: 2017- 3 pary; 2018-2020: po 2-3 pary (A. Olszewski i in.). W latach 2022-2022 populacje polne były już dość liczne, bowiem liczyły łącznie około 20 par (P. Żarkiewicz i A. Olszewski).

Ponadto również na polach kukurydzy mogły gniazdować pod Radomiem, na wschód od lotniska w roku 2022 (...).

Nizina Południowopodlaska– 8 par: wszystkie nad Bugiem, między Kózkami a Nurem (MPP). Wcześniej, oprócz doliny Bugu (maks. 100 par), gniazdowała w roku 2004 w liczbie 10 par na spuszczonej zbiorniku Witulin koło Terebeli pod Białą Podlaską (D. Krupiński). Ponadto na spuszczonej stawie w Rykach w roku 1990 była lęgowa jedna para (A. Dombrowski), a w roku 2008 gniazdowały 2 pary (S. Aftyka).

Wzniesienia Południowomazowieckie. W roku 2020 tylko na lotnisku w Radomiu gniazdowała jedna para (J. Słupek). Wcześniej najważniejsza była – omówiona wcześniej - populacja nad Pilicą. Ponadto, gniazdowanie siewczek obrożnych wykazano w siedmiu

miejscach: na stawach w Wólce Magierowej w roku 1995: 2 pary; nad Zb. Domaniów w latach 2001 – 2002: 1 para (J. Słupek), na spuszczeniach w Kłudnie - 2 pary w roku 1989 (A. Ludwicka, A. Jakubczyk); osadnikach w Tomaszowie Maz. - 1 para w 1997 i 3 pary w 1998 (M. Ciach); stawach w Białej Rawskiej – 1 para w roku 1989 (S. Chmielewski) i stawach w Koceranach w roku 1989 - 1 para (S. Chmielewski, H. Mirkowski), ponadto w latach 1995-1996 na wylewisku popiołów z EC w północnej części Radomia gniazdowały 2 pary (J. Słupek). W roku 2016 po jednej parze gniazdowało na spuszczeniach w Gnojnej (Kamionce) i Grzegorzewicach pod Mszczonowem (M. Matysiak).

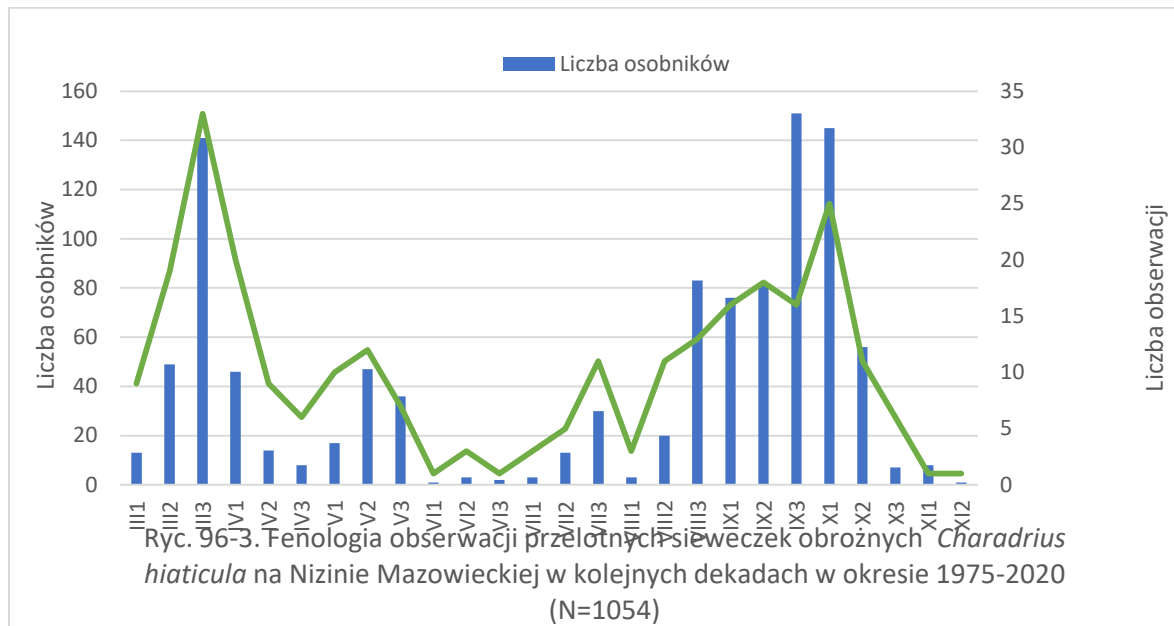
Zagęszczenia populacji lęgowej. Najwyższe zagęszczenie sieweczki obrożnej wykazano w roku 1994 w rezerwacie „Wydma Mołozewska” nad Bugiem: 4,2 p/10 ha (36 par na powierzchni 86 ha), ale w latach 1992 i 1993 było niższe, wynosząc po 2,8 p/10 ha (na podstawie: Chylarecki 2001). Cytowany autor wskazuje, że ta liczebność odnosi się do par przystępujących do pierwszego lęgu, bowiem w drugim lęgu brało udział 40-60% osobników z I. lęgu oraz pary, które tu przybyły z innych stanowisk. W efekcie, łączna liczba par odbywających lęgi w roku 1994 wyniosła 43-46 par (Chylarecki 2001), co daje rekordowe zagęszczenie 5,0-5,3 p/10 ha.

W korycie Wisły zagęszczenie w roku 1999 wyniosło 4,4 p/10 km (Chylarecki i in. 1998, Keller i in. 1998, 1999), a w roku 2009 wzrosło do 7,3 p/10 km, w tym najwyższe było na odcinku Dęblin-El. Kozienice: 19-21 p/10 km, a na odcinku długości 1 km (417-418 km Wisły) gniazdowało 10 par (Bukaciński i in. 2017).

Nad Bugiem w roku 1999 zagęszczenie wyniosło 3,6 p/10 km, podczas gdy w 2015 już tylko 0,4 p/10 km (Dombrowski i in. 2013, Kasprzykowski i in. 2017). W korycie Narwi między Łomżą a Pułtuskim zagęszczenia były niższe: w roku 1993 gniazdowała tu w średnim zagęszczeniu 1,1 p/10 km (Rzępała i in. 1999), a w 2011: 0,3 p/10 km (Kasprzykowski i in. 2017).

Wędrowniki. Przelot wiosenny. Ptaki migrujące były trudne do odróżnienia od frakcji lęgowej, a koncentracje ptaków w okresie lęgowym bywały większe niż w porze wędrowek. Taczanowski (1882) podaje, że gatunek ten przylatywał w maju, zatem znacznie później niż obecnie. W ostatnich dekadach, wędrownika wiosenna była zapewne bardzo krótka, skoro już na początku kwietnia spotykano na stanowiskach tokujące pary lęgowe, np. 3 IV 1985 nad Bugiem w Mołozewie stwierdzono 37 tokujących gromadnie ptaków (S. Chmielewski).

Szczyt wiosennej migracji przypadał na 3. dekadę III (ryc. 97-3). Wiosną w latach 1975-2020 obserwowano łącznie 377 os. w 130 obserwacjach.

Ryc. 97-3.

Mediana przylotu w trzech ostatnich dekadach wypadła w 2. dekadzie III: w latach 1991-2000: 16 III (5 III-11 IV); 2001-2010: 20 III (13 III-16 IV); 2011-2020: 12 III (7 III-6 IV).

Najwcześniej ptaki obserwowano w dniach: 5 III 1999- 1 os. na osadnikach w Tomaszowie Maz. (M. Ciach); 7 III 2014 – 1 os. w Mołożewie nad Bugiem (M. Cmoch i in.).

Na początku V spotykano tokujące pary, które szybko zniknęły np. 5 V 1988 na stawach w Jaktorowie (I. Mirowski); 6 V 1995 – 1 os. na stawach w Żabińcu (A. Dmoch). Opuszczanie lęgowych stanowisk i odlot ptaków był na ogół rejestrowany w 2. dekadzie VIII, np. w rezerwacie „Wydma Mołożewska” nad Bugiem (SKO).

Stadność. Średnia wielkość wiosennego stada wyniosła 2,9 os., a największa (5,1 os.) była w 3. dekadzie V i 3. dekadzie III (4,4 os.; ryc. 97-4). Przeważały obserwacje pojedynczych ptaków: 46%, a stada wielkości 2-5 os. stanowiły 32% wszystkich stad.

Największe stada w marcu obserwowano w różnych środowiskach: na stawach w Kozienicach 17 os. 23 III 1993 (R. Drózd); nad Wisłą w Wykowie 14 os. 30 III 1990 (B. Łukaszewicz); na murawach w ujściu Wkry do Narwi 13 os. 21 III 2009 (R. Stelmach). Ptaki pojawiające się w 2. połowie V przypuszczalnie straciły lęgi, tworząc koczujące stada zatrzymujące się na spuszczonej stawach: w Walewicach dwukrotnie: 10 os. 17 V 2008 (A. i Ł. Kleszcz) i 14 os. 31 V 2015 (K. Ślusarski), ponadto w Psarach 12 os. 11 V 2017 (M.

Długosiewcz i in.). Również nad Wisłą w tym okresie spotykano stada sieweczek obrożnych, m.in. 25 os. 26 V 2007 na wysokości wsi Grochale (T. Górny i M. Sidelnik). Spotykano też koczujące, pojedyncze ptaki np. 23 V 1975 na stawach w Jagodnem w dolinie Okrzejki (M. Cieślak).

Okres przebywania. W dniach 17-20 V 2019 na stawach w Kośminie/Lesznowoli przebywały 4 os. (Ł. Matyjasiak). Z kolei na stawach w Jeglu w Puszczy Białej w dniach 23-30 V przebywało stado 12 os., ale 1 VI pozostał tylko jeden ptak (Ł. Matyjasiak i K. Ślusarski). Niekiedy pojedyncze ptaki przebywały znacznie dłużej np. stawach w Jaktorowie prawie 2 miesiące przebywał jeden ptak (13 III – 8 V 2020; D. i J. Gawrońscy).

Przelot jesienny. Ptaki na stanowiskach lęgowych na ogół przebywały do połowy IX, tworząc stada rodzinne z sąsiednimi parami. Na osadnikach ścieków w Tomaszowie Maz. w roku 1998 lęgowa para była obserwowana do 20 IX (M. Ciach), a na Zb. Domaniów - do 14 IX 2002 (J. i M. Słupek). Stąd też niekiedy trudno było te ptaki odróżnić od ptaków zatrzymujących się w trakcie migracji. Nie można wykluczyć łączenia się ptaków z obu grup: stacjonarnej i migrującej.

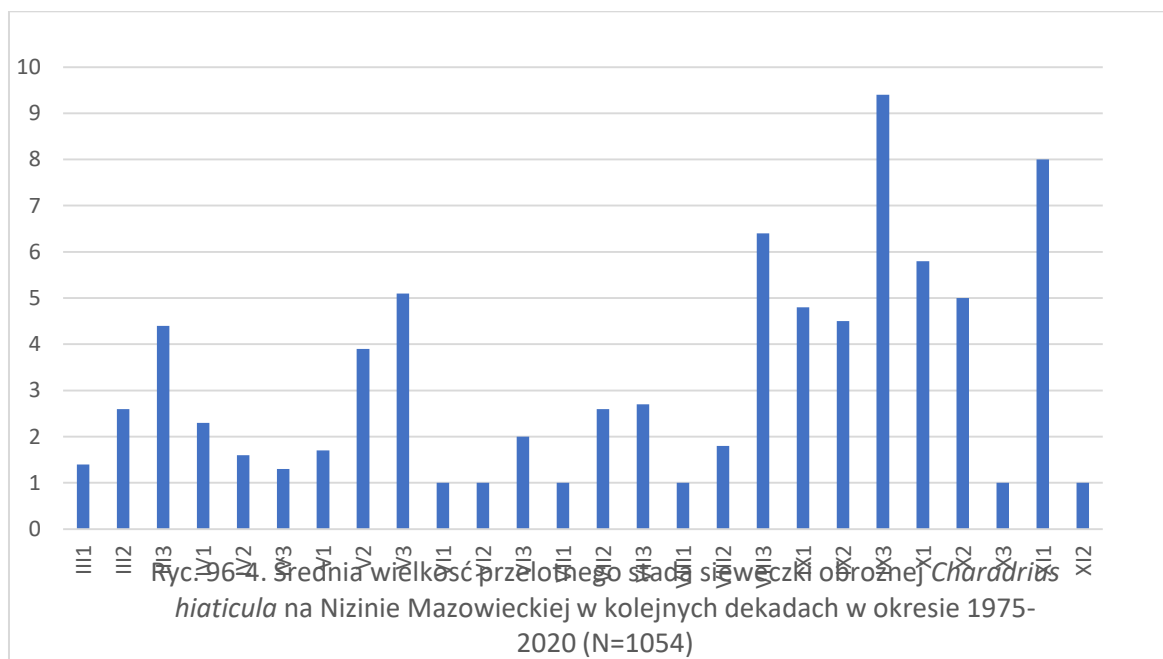
W okresie jesiennym stwierdzono łącznie 677 os. w 140 obserwacjach. Pierwsze migrujące ptaki spotkano 29 VI 1998 – 2 ptaki na spuszczonej stawie w Czołomyjach w dolinie Liwca pod Mordami (A. Dombrowski). Liczebność migrujących ptaków wyraźnie wzrastała w 3. dekadzie VIII, a szczyt liczebności wypadł w 3. dekadzie IX i 1. dekadzie X (ryc. 97-3). Migrujące ptaki najliczniej zatrzymywały się nad dużymi rzekami. Dla całej środkowej Wisły liczebność sieweczek obrożnych podczas migracji jesiennej oceniono na około 160 os. (Kot 2017). Przypuszczalnie była to liczebność znacznie zaniżona, bowiem 29 VIII 2013 tylko na odcinku Skierdy - Stare Gniewniewice (ok. 25 km) przebywało łącznie 110 os. (A. Węgrzynowicz). Ptaki zatrzymywały się również na spuszczonej stawach i płytkich osadnikach ścieków, a niekiedy na polach, np. pod Wierzbowem stado 5 os. przebywało 29 VIII 2012 (P. Pagórski).

Mediana ostatniej obserwacji jesiennej w trzech ostatnich dekadach uległa prawie miesięcznemu przesunięciu: w dekadzie 1991-2000: 17 IX (11 VIII-20 X); 2002-2010: 17 X (14 IX-14 XI); 2011-2020: 11 X (24 IX-26 X). Do najpóźniejszych stwierdzeń w regionie należą: 14 XI 2009 – 1 os. nad Bugiem w Kuligowie (L. Lachman); 5 XI 1976 - 8 os. na zalewie w Siedlcach (A. Dombrowski); 28 X 2006 – 1 os. na stawach Okręt (R. Stelmach).

Stadność. Na stanowiskach lęgowych nad Wisłą, lokalne rodziny tworzyły duże stada, np. na wysokości Łomnej 30 VIII 2013 obserwowano 2 stada po 50 os. w odległości około 500 m od siebie (S. Matuszewski). Nad Bugiem w rezerwacie „Wydma Mołożewska” 14 VII

1989 rodziny lęgowych ptaków przebywały w stadzie 24 os., a cała koncentracja w tym rezerwacie liczyła 58 os. (SKO). Nad Pilicą 21 VII 2013 stado 13 os. ptaków widziano na stanowisku pod Promną (J. Synowiecki).

Średnia wielkość jesiennego stada wyniosła 4,8 os., a największa (9,4 os.) była w 3. dekadzie IX (ryc. 97-4); 34% wszystkich obserwacji stanowiły pojedyncze ptaki, a stada wielkości 2-5 os. stanowiły 39 %.

Ryc. 97-4.

Nad Wisłą w trakcie letnich obserwacji w latach 1975-1985 średnia wielkość stada była najwyższa w 1. pentadzie IX: 3,1 os., a w całym okresie (15 VII-15 IX): 1,9 os., a największe stado miało liczebność 21 os. (Kot i in. 2017). Natomiast poza stanowiskami lęgowymi stada lipcowe liczyły maksymalnie 8 os., ale stada we wrześniu były zdecydowanie większe - 6 stad było wielkości 14-30 os. Dwa największe stada liczące po 30 os. były obserwowane w ostatniej dekadzie wrześniaw tym samym czasie na osadnikach w Zygmuntownie i Szyjkach. W październiku dwa największe stada liczyły po 22 os. i były obserwowane na spuszczonech stawach rybnych: w Wildze 3 X 1981 (A. Dombrowski) i w Psarach 8-13 X 2017 (Ł. Matyjasiak). Największym w tym miesiącu nad Wisłą było stado 16 os. 1 X 2007 (Matyjasiak i in. 2017). Pozostałe stada październikowe nie przekraczały liczebności 14 os.

Okres przebywania. Oprócz powyżej wymienionego stada, które 6 dni przebywało na stawach w Psarach, zarejestrowano bardzo długi pobyt jednego ptaka w dniach 13 IX – 20 X 2020 na stawach w Jaktorowie. Ponadto dwa różne stada liczące po 30 os. obserwowano w dniach 22 IX–29 IX 1996 na blisko (4 km) położonych osadnikach w Szyjkach i Zygmuntownie (K. Antczak i P. Pagórski).

Streszczenie. Bardzo nieliczny gatunek lęgowy (101 par w roku 2020), związany głównie z korytami dużych rzek. Regularnie, lecz nielicznie przelotny. W latach 1982-1989 w regionie gniazdowały przynajmniej 176-223 pary; w okresie 1993-1999 nastąpił wzrost liczebności do 273-289 par, jednak w latach 2004-2015: spadek do 169-192 par, który pogłębił się do roku 2020. Szczyt wiosennej migracji przypadał na 3. dekadę III. Ptaki na stanowiskach lęgowych na ogół przebywały do połowy IX, tworząc stada rodzinne z sąsiednimi parami. Liczebność migrujących jesienią ptaków wyraźnie wzrastała w 3. dekadzie VIII, a szczyt liczebności wypadł w 3. dekadzie IX i 1. dekadzie X

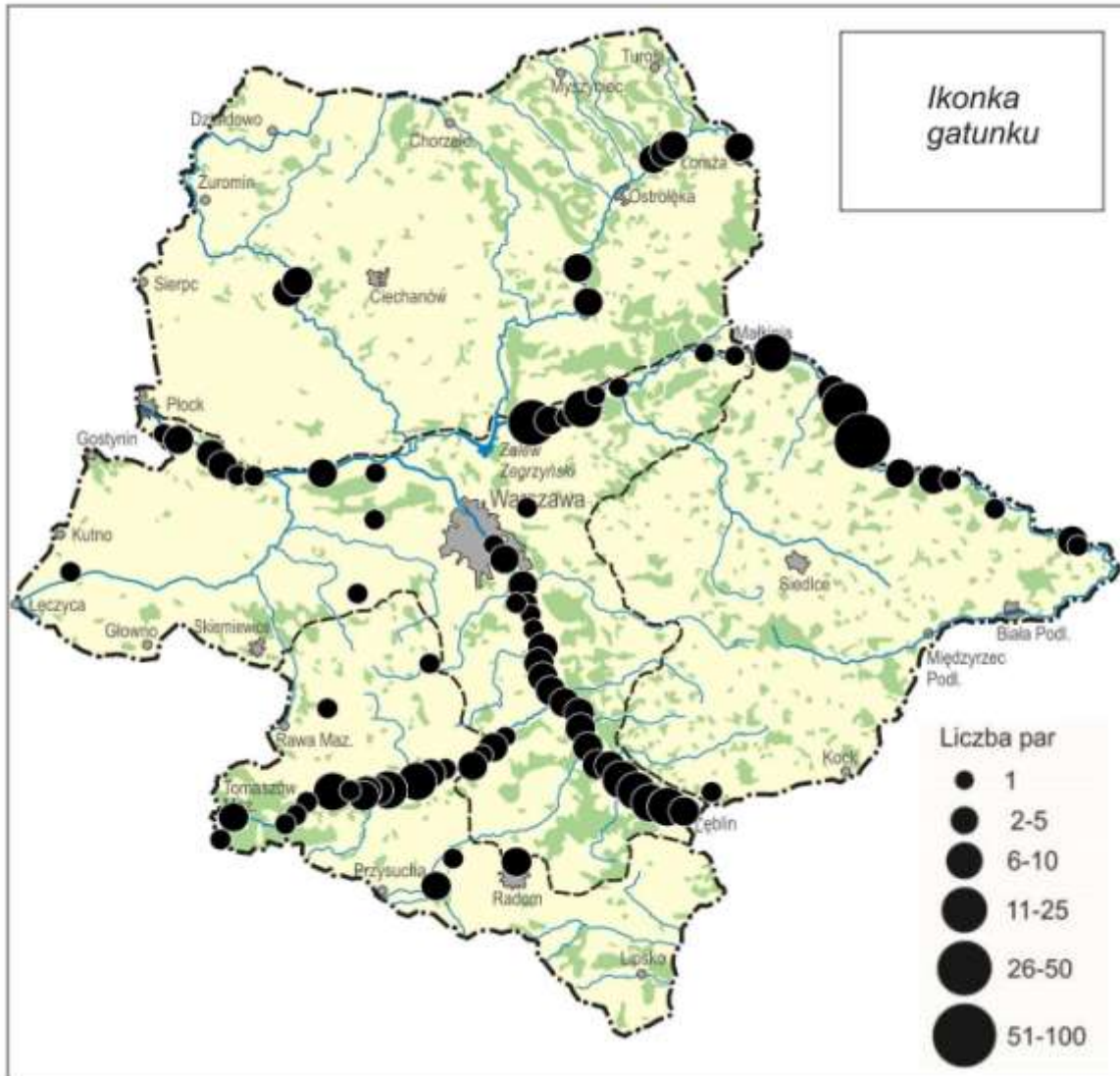
Andrzej Dombrowski i Andrzej Węgrzynowicz

Literatura

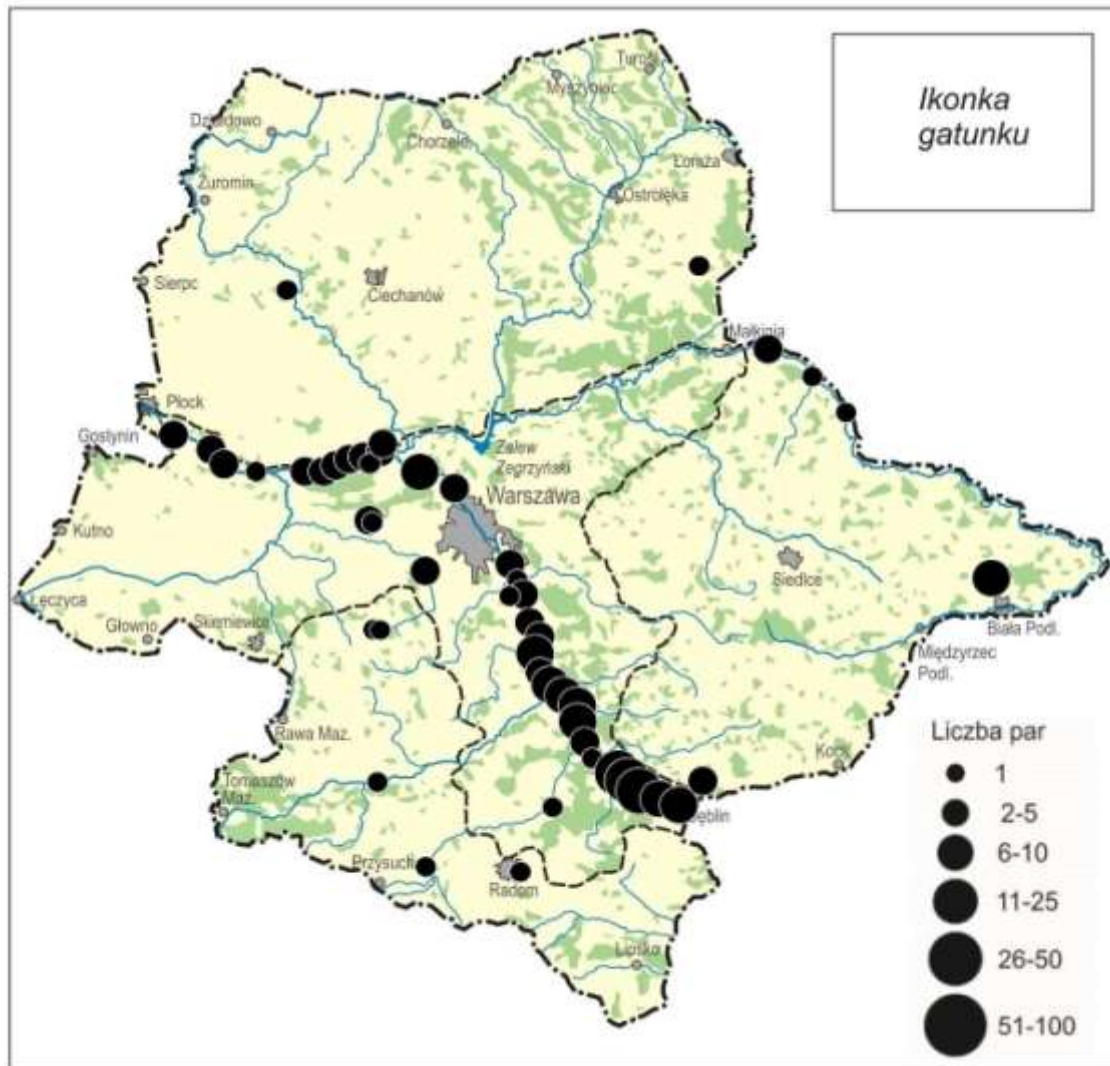
- Bukaciński D., Bukacińska M. 1994. Czynniki wpływające na zmiany liczebności i rozmieszczenie mew, rybitw i sieweczek gniazdujących na środkowej Wiśle. Notatki Ornitologiczne 35: 79-97.
- Bukaciński D., Bukacińska M. 2009. Threatened bird species of the middle Vistula River islands: status, necessity for protection and proposed activities. W: Uchmański J. (red.), Theoretical and applied aspects of modern ecology. UKSW, Warszawa, s. 219-239.
- Bukaciński D., Bukacińska M., Mastalerz E. 2015. Presja człowieka na przyrodę środkowej Wisły: liczba i rozmieszczenie ludzi oraz formy ich aktywności na rzece w okresie rozrodu ptaków. Studia Ecologiae et Bioethicae 13: 143-178.
- Bukaciński D., Cygan J.P., Keller M., Piotrowska M., Wójciak J. 1994. Liczebność i rozmieszczenie ptaków wodnych gniazdujących na Wiśle Środkowej – zmiany w latach 1973-1993. Not. Orn. 35: 5-47.
- Bukaciński D., Keller M., Buczyński A., Bukacińska M. 2017. Awifauna lęgowa koryta środkowej Wisły w roku 2009 – zmiany liczebności i rozmieszczenia w ciągu ostatnich 36 lat. W: Keller M., Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki, s. 31-96.
- Chmielewski S. 2020. Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*. W: S. Chmielewski, M. Łukaszewicz, J. Tabor, R. Kuropieska, M. Kurowski, M. Mołęda, A. Szafranski, C. Iwańczuk, M. Miłkowski, C. Kurys 2020. Ptaki Puszczy Kozienickiej i terenów przyległych. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań-Pionki, s. 129-130.
- S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły, ss. 645-670. M-ŚTO, Pionki.
- Chmielewski S., Dombrowski A., Smoleński T., Zawadzki J. 2004. Awifauna lęgowa doliny dolnego Bugu. Kulon 9: 3-37.

- Chmielewski S., Iwańczuk C., Łukaszewicz M., Kołaczek L. 2019. Awifauna lęgowa koryta rzeki Pilicy - stan aktualny i zmiany. *Kulon* 24: 47-55.
- Chmielewski S., Kusiak P., Sosnowski J. 1993. Awifauna lęgowa tarasu zalewowego dolnej Pilicy. *Not. orn.* 34: 247-276.
- Chylarecki P. 2001. Problemy ochrony awifauny rzecznej na przykładzie rezerwatu Wydma Mołożewska. W: Kot H., Dombrowski A. (red.) *Strategia ochrony fauny na Nizinie Mazowieckiej*. MTOF, Siedlce: 187-200.
- Chylarecki P., Keller M., Zieliński P., Nowicki W. 1998. Przyrodnicze podstawy opracowania optymalnej koncepcji zagospodarowania obszaru doliny Wisły na odcinku od ujścia Narwi do stopnia Włocławek. *Inwentaryzacja awifauny lęgowej w 1998 r. Msc.*, Warszawa.
- Chylarecki P., Matyjasiak P., Gmitrzuk K., Kominek E., Ogrodowczyk P. 2006. Breeding success of waders in the Bug and Narew valleys, E Poland. *Wader Study Group Bulletin* 111: 24-25.
- Domaszewicz A., Lewartowski Z. 1973. Obserwacje awifauny Narwi i jej doliny. *Not. Przynr.* 7, 10: 3-36.
- Dombrowski A., Stolarz P., Gołowski A. 2013. Zmiany liczebności ptaków lęgowych na stawach rybnych środkowej części Niziny Południowopodlaskiej pomiędzy rokiem 1966 a 2013. *Kulon* 18: 57-68.
- Dombrowski A., Chmielewski S., Bukaciński D., Antczak K., Murawski M., Pagórski P. 2021. Znaczenie koryt największych rzek dorzecza środkowej Wisły dla awifauny lęgowej – zmiany po dwóch dekadach. *Ornis Polonica* 62: 89–100.
- Kasprzykowski Z. 2002. Liczebność wybranych gatunków ptaków wodno-błotnych związanych z korytem dolnej Narwi w roku 2001. *Kulon*. 12: 33-39.
- Kasprzykowski Z., Dmoch A., Gołowski A., Kozik R., Mitrus C. 2017. Zmiany liczebności wybranych lęgowych gatunków wodno-błotnych w Dolinie Dolnej Narwi i Dolinie Dolnego Bugu. *Ornis Pol.* 58: 1–11.
- Keller M., Bukaciński D., Piotrowska M., Wójciak J. 1999. Przyrodnicze podstawy opracowania optymalnej koncepcji zagospodarowania obszaru doliny Wisły na odcinku od ujścia Sanny do ujścia Pilicy. *Inwentaryzacja awifauny lęgowej w 1999 r. Msc.*, Warszawa.
- Keller M., Chylarecki P., Nowicki W. 1998. Przyrodnicze podstawy opracowania optymalnej koncepcji zagospodarowania obszaru doliny Wisły na odcinku od ujścia Pilicy do ujścia Narwi. *Inwentaryzacja awifauny lęgowej w 1998 r. Msc.* Warszawa
- Kot. H. 2017. Zmienność występowania siewkowców *Charadrii* i bekasowców *Scolopacina* środkowej Wiśle w okresie letniej migracji w latach 1957–2015. W: Keller M., Kot H.,

- Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły, ss. 521-554. M-ŚTO, Pionki.
- Kot H., Dombrowski A., Bukaciński D. 2017. Zagrożenia dla ptaków środkowej Wisły oraz ich siedlisk. W: Keller M., Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły, ss. 671–682. M-ŚTO, Pionki.
- Kozik R., Cieśluk P. 2007. Wyniki inwentaryzacji wybranych ptaków lęgowych koryta dolnej Narwi i przyległych zbiorników w roku 2005. Kulon. 12: 43-51.
- Kozik R., Łukaszewicz M. 2017. Połęgowa migracja siewkowców *Charadrii* i bekasowców *Scolopaci* na środkowej Wiśle koło Pawłowic w latach 2003–2008. W: Keller M., Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki, s. 333-368.
- Luniak M. 1971. Awifauna środkowego biegu Wisły. Acta orn. 13, 2: 17-113.
- Matyjasiak P., Kraska R., Olszewski A., Sidelnik M. 2017. Zgrupowania ptaków wodno-błotnych kampsoskiego odcinka Wisły w różnych okresach fenologicznych w latach 2000-2010. W: Keller M., Kot H., Dombrowski A., Rowiński P., Chmielewski S., Bukaciński D. (red.). Ptaki środkowej Wisły. M-ŚTO, Pionki, s. 469-519.
- Rzypała M., Kasprzykowski Z., Goławski A., Górski A., Dmoch A. 1999. Awifauna Doliny Dolnej Narwi. Notatki Ornitologiczne 40: 23-44.
- Wesołowski T., Głazewska E., Głazewski L., Nawrocka B., Nawrocki P., Okońska K. 1984. Rozmieszczenie i liczebność ptaków siewkowatych, mew i rybitw gniazdujących nawyspach Wisły środkowej. Acta Ornithol. 20: 159–185.
- Węgrzynowicz A. 2018. Występowania ptaków wodno-błotnych na efemerycznym zbiorniku śródpolnym pod Zakroczymiem (Nizina Północnomazowiecka). Kulon 23: 144-149.
- Węgrzynowicz A., Elas M., Sikora D., Grzębkowski M., Jejno J., Rapczyński J. 2021. Awifauna lęgowa koryt wybranych rzek centralnej Polski. Kulon 26: 19-28.
- Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.

Ryc. 97-1. Stanowiska lęgowe sieweczki obrożnej *Charadrius hiaticulaw* latach 1988-2000

Ryc. 97-2. Stanowiska lęgowe sieweczki obrożnej *Charadrius hiaticulaw* latach 2001-2020